

Василь ТОМАШУК

здобувач освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ
(науковий керівник: д.е.н., завідувач кафедри фінансів ЗУНУ
Андрій КРИСОВАТИЙ)

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ FİNTECH У МИТНІЙ ПРАКТИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ЄС, СІНГАПУРУ ТА ОАЕ)

В умовах глобалізації світової економіки та експоненціального зростання обсягів транскордонної електронної комерції, традиційні методи митного контролю стають "вузьким місцем" у міжнародних ланцюгах постачання. Затримки на кордоні, складність адміністрування платежів та ризики фінансових махінацій вимагають докорінної зміни парадигми митного адміністрування. Відповіддю на ці виклики стала конвергенція митних процедур з фінансовими технологіями (FinTech), що призвело до виникнення нового напрямку – CustomsTech. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю реформування Держмитслужби України, яка прагне відповідати стандартам ЄС та забезпечити баланс між безпекою кордонів та сприянням торгівлі з врахуванням поправок періоду воєнного стану.

Традиційно FinTech розглядається виключно як інструмент банківського сектору. Однак у митній справі фінансові технології вирішують три критичні завдання:

- верифікація вартості (Блокчейн унеможливає підміну контрактної вартості товарів та поданих до митного оформлення інвойсів, що є основою для правильного нарахування мита оскільки інвойс більше не ціна «зазначена на папері»);
- прискорення розрахунків (Миттєві транскордонні платежі та автоматичне списання коштів (Direct Debit) замінюють застарілі

авансові механізми при поданні суб'єктами ЗЕД попередніх митних декларацій);

– торговельне фінансування (Інтеграція митних даних з банківськими системами дозволяє митниці бачити квитанції про внесення передоплати за товари і змінювати статус товару на «оплачений» унеможливаюючи фіктивне виведення коштів український компаній за кордон без оподаткування).

Екосистема Networked Trade Platform (NTP) яка впроваджена в Сінгапурі демонструє еталонний приклад реалізації концепції "Єдиного вікна" нового покоління. Створена та адаптована до сучасних реалій платформа NTP — це не просто шляз для подачі декларацій, а повноцінна екосистема. Технологічне ядро NTP використовує відкриту архітектуру API, що дозволяє підключати сервіси сторонніх розробників (VAS — Value-Added Services). FinTech складовою та однією з ключових інновацій є цифровізація коносаментів (eBL) на базі блокчейну. У традиційній схемі паперовий коносамент пересилається кур'єрською поштою, що займає дні та дозволяє коригувати файл або паперовий примірник засобами комп'ютерного форматування. У системі NTP передача права власності на вантаж і відповідні фінансові розрахунки відбуваються за хвилини. Сінгапурські банки (DBS, OCBC) інтегровані в NTP, що дозволяє їм надавати фінансування трейдерам на основі реальних даних про переміщення товарів, мінімізуючи ризик подвійного фінансування (fraud duplicate financing).

Об'єднані Арабські Емірати використовують в роботі технологію блокчейнщо формує державну концепцію під назвою "Цифровий Шовковий шлях". Стратегія "Dubai Blockchain Strategy" має на меті переведення 100% державних транзакцій на блокчейн. У митній сфері це реалізується через проект "Digital Silk Road". Проблема, яку вирішують: Основний акцент зроблено на боротьбі з підробкою товарів та документів. Розподілений реєстр дозволяє відстежити походження товару від виробника до кінцевого споживача. Інновація

в платежах полягає в тому, що Дубайська митниця впровадила систему віртуального коридору для переміщення вантажів між портами та вільними економічними зонами (Free Zones). Використання IoT-пломб (Internet of Things) у поєднанні з блокчейном дозволяє автоматично повертати фінансові гарантії трейдерам, як тільки вантаж залишає митну територію або прибуває у зону призначення. Це вивільняє оборотні кошти бізнесу, які раніше заморожувалися на тижні.

Підхід країн ЄС відрізняється високою зарегульованістю та фокусом на безпеку і оподаткування. IOSS (Import One Stop Shop) як єдиний сервіс імпорту – це добровільна схема ПДВ ЄС, яка спрощує стягнення та сплату ПДВ з онлайн-продажів товарів вартістю 150 євро або менше, імпортованих з-за меж ЄС. Замість того, щоб покупець сплачував ПДВ та потенційні збори за митне оформлення на кордоні, підприємства, зареєстровані в IOSS, можуть стягувати ПДВ ЄС у місці продажу, декларувати його в одній щомісячній декларації та здійснювати митне оформлення товарів без додаткових зборів. Це забезпечує більш оптимізований, передбачуваний та зручний для клієнтів досвід, оскільки ціна, яку клієнт бачить під час оформлення замовлення, є остаточною ціною. Цей механізм дозволяє інтернет-магазинам (наприклад, Amazon, AliExpress, Temu) збирати ПДВ у момент продажу товару покупцю з ЄС і сплачувати його раз на місяць через єдиний портал. Це усунуло необхідність стягувати податки на кордоні з кожної посылки вартістю до 150 євро, що раніше паралізувало роботу митниць.

Україна активно впроваджує NCTS (New Computerised Transit System), що є великим кроком вперед. Проте, для повноцінного використання потенціалу FinTech необхідно:

1. Легалізувати смарт-контракти у публічному секторі шляхом внесення змін до Митного кодексу України, які б прирівняли автоматичне виконання програмного коду до юридично значущої

дії посадової особи. Це дозволить унеможливити фіктивні торгівельно-економічні зв'язки з неіснуючими суб'єктами ЗЕД

2. Інтеграція з банківським сектором шляхом створення API-шлюзів між Держмитслужбою та банками для реалізації миттєвого розблокування фінансових гарантій та підтвердження фактичної повної (часткової) передоплати за товар та перевезення. Це критично важливо як для транзиту так і для забезпечення повноти оподаткування товару.

3. Боротьба з корупцією через деперсоналізацію можлива за рахунок впровадження FinTech інструментів дозволяє прибрати суб'єктивний фактор при визначенні митної вартості. Якщо ціна товару підтверджена незмінним записом у блокчейні від заводу-виробника, інспектор не повинен мати права її коригувати "в ручному режимі". Окрім того ціна від виробника не зможе бути нижчою від ціни «третьої особи».

Вивчення досвіду Сінгапуру, ОАЕ та ЄС свідчить, що майбутнє митної справи лежить у площині повної цифровізації та інтеграції з фінансовими сервісами. Використання FinTech дозволяє перетворити митницю з фіскального бар'єру на сервісну службу, що сприяє прискоренню обігу капіталу. Для України пріоритетом має стати не лише адаптація європейського законодавства, а й розбудова власної цифрової інфраструктури, здатної працювати з блокчейн-реєстрами та алгоритмами штучного інтелекту. Це забезпечить прозорість наповнення бюджету та інвестиційну привабливість логістичного сектору.

Список використаних джерел:

1. World Customs Organization. (2023). Study Report on Disruptive Technologies. Brussels: WCO.
2. Mikus, J., & Kraus, N. (2022). Smart Customs: The Role of AI and Blockchain in Trade Facilitation. International Journal of Trade, 14(2), 112-128.

3. Networked Trade Platform. (2024). About NTP: Value Proposition for Businesses. Government of Singapore. URL: <https://www.ntp.gov.sg>
4. European Commission. (2023). VAT in the Digital Age. Final Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
5. Бережнюк І. Г. Митна політика та митна безпека України: монографія. Хмельницький: ПП Гонта А.С., 2020. 340 с.
6. Пашко П. В. Митна безпека у системі економічної безпеки держави. Фінанси України. 2021. № 4. С. 7–19.
7. Dubai Customs. (2023). Dubai Silk Road Strategy: Enhancing Logistics through Innovation. Dubai Government Media Office.